

- «ручному управлінні», відсутності сучасних методів, стилів і форм управління підприємством;
- неготовності відповідальних осіб за впровадження адаптаційного механізму діяти нестандартно, швидко, приймати ризик і відповідальність при виборі адаптаційних заходів на себе.

Дослідження ефективності застосування заходів адаптації відіграє важливу роль, оскільки вказує на доцільність удосконалення системи управління підприємством.

1.5. Тенденції впливу зовнішнього середовища на діяльність швейних підприємств

Розвиток України у стратегічному вимірі спрямований на побудову сильної та сучасної європейської демократичної держави з потужною економікою, яка б забезпечувала гідне життя кожному її громадянину. Першочергове значення тут належить економічному зростанню. Як і раніше основою зростання залишаються традиційні чинники, пов'язані з позитивною світовою кон'юктурою на базові низько- та середньотехнологічні категорії товарного експорту України, відносно дешевою ресурсною базою, низькою вартістю робочої сили. Можливості інерційного зростання економіки поступово вичерпуються, що підтверджується звуженням зовнішнього попиту, динамічним зростанням імпорту та надмірним насиченням внутрішнього ринку імпортованими товарами. Це спонукає спрямовувати особливу увагу як на чинники утримання високих темпів зростання імпорту, так і на інструменти та механізми економічної політики, що дозволить стримати це зростання та удосконалити структуру імпорту, орієнтуючись на стратегічні пріоритети та завдання соціально-економічного розвитку України⁶³.

⁶³ Жаліло Я. А., Гацько В. М. Проблеми формування сучасних засад політики імпортозаміщення в Україні // Стратегічна панорама. – 2006. – № 1. – С. 102-111.

Забезпечення соціально-економічного розвитку України можливе шляхом Європейської інтеграції і членства в Європейському Союзі (ЄС), що дозволить найкращим способом реалізовувати національні інтереси, побудувати економічно розвинуту і демократичну державу, зміцнити позиції у міжнародних відносинах. Європейська інтеграція спрямовує підприємства стати на шлях модернізації економіки, на подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника. Основними політичними вигодами послідовної європейської інтеграції є зміцнення стабільності демократичної політичної системи та її інститутів, модернізація правового поля і забезпечення прозорості національного законодавства, поглиблення культури демократії⁶⁴.

Інтеграція України в світовий економічний простір матиме певні наслідки в різних секторах її національної економіки. Це пов'язано з тим, що деякі галузі мають високий рівень експортної орієнтації, інші навпаки задовольняють потреби виключно внутрішнього ринку; деякі галузі потребують значних капітальних інвестицій з тривалим терміном окупності, інші – можуть забезпечити стабільні прибутки вже через незначний проміжок часу. Ці чинники і визначають терміни адаптації галузей до умов лібералізованого зовнішньоторговельного режиму⁶⁵.

Основною ланкою трансформаційних перетворень у розвинутих країнах є промисловість. Як сфера прояву та реалізації визначної частки матеріальних та інтелектуальних потреб людини, вона є найвагомим економічним чинником сучасного суспільства.

Однією з провідних галузей національного господарства, яка є соціальною, має готові робочі місця та конкурує на зовнішніх ринках виступає легка промисловість. Вона входить до складу переробної галузі та включає

⁶⁴ Багач С.М. Становлення інвестиційної моделі економічного зростання // Урядовий кур'єр. – 2008. – №25. – С. 5-6.

⁶⁵ Перцев Ю., Шихова М. Наслідки вступу України до СОТ для галузей економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/26_OINXXI_2009/Economics/52624.doc.htm.

більше десятка підгалузей, має потужний виробничий потенціал, який повинен задовольняти потреби суспільства товарами народного споживання й промислового призначення та сприяти поліпшенню якості життя. Легка промисловість – це галузь, яка бере безпосередню участь у формуванні державних бюджетів багатьох країн світу. Водночас, легка промисловість пов'язана з багатьма суміжними галузями та обслуговує увесь господарський комплекс країни. Так, легка промисловість органічно поєднана з важкою промисловістю, машинобудуванням, агропромисловим комплексом, які виробляють для неї засоби виробництва, матеріали і сировину, також легка промисловість не може існувати без торгівельної сфери, транспорту, будинків моделей, рекламних послуг, комунікацій тощо.

Світові тенденції свідчать про те, що для багатьох країн, які розвиваються, сфера виробництва промислових товарів народного споживання є одним з потужних важелів розвитку економіки. В таких країнах на легку промисловість припадає до 70% експорту одягу. Провідними експортерами дешевої продукції швейних підприємств важливої складової легкої промисловості у світі є Китай, Південна Корея, Індія, Колумбія, Тайвань.

Для цієї категорії країн розвиток швейних підприємств розглядається як одне з основних джерел економічного зростання, що надає кілька можливостей для інтенсифікації розвитку. Перевагами цього виду діяльності є: низькі бар'єри входу; виробничий процес на багатьох стадіях є технологічно простим та інтенсивним стосовно трудового процесу, що дозволяє активно використовувати відносно надлишковий для бідних країн світу чинник – низько кваліфіковану працю. Технологія виробництва гнучка, що дає можливість розбивати виробничий процес на окремі етапи і створює умови для інтернаціоналізації та фрагментації виробництва, приводячи до формування глобальних виробничих ланцюгів. Залежно від етапів розвитку, країни можуть просуватися вздовж цих ланцюгів, переходячи на більш капіталомісткі стадії, що вимагають високого рівня кваліфікації, що, в свою чергу, пов'язано з ростом заробітної плати та економічним розвитком в цілому.

У зв'язку з цим, більшість розвинених країн прийняли рішення не конкурувати з дешевою продукцією на даному сегменті ринку, а зосередити своє виробництво в сегменті дорогих брендових товарів. Такі країни спеціалізуються тільки на невеликих обсягах елітних, модних і індивідуальних виробів⁶⁶.

На сучасному етапі легка промисловість України, знаходиться в повному занепаді, хоча ще в 1990 році Україна повністю забезпечувала себе товарами легкої промисловості. Для налагодження ситуації у галузі необхідно не тільки створювати сприятливі умови для розвитку власного виробництва, а й захищати ринок від неякісного дешевого імпорту. Державі для цього необхідно розробити комплекс заходів.

Сучасний стан галузі є наслідком кризи, що виникла в Україні, причинами спаду виробництва товарів легкої промисловості є:

- скасування централізованого планування, замовлення продукції та лібералізація внутрішнього ринку без відповідних економічних та нормативно-правових заходів привели до заповнення внутрішнього ринку імпортними товарами. При цьому, їх якість досить часто не відповідає міжнародним стандартам;
- різке скорочення вітчизняної сировинної бази і повна залежність текстильної промисловості від імпортованої сировини;
- відсутність цілісної державної політики до консолідації коштів державного бюджету, власних коштів підприємств, а також кредитів та залучених інвестицій;
- відсутність привабливих умов, щодо залучення інвесторів для динамічного розвитку легкої промисловості;
- приватизація в галузі головним чином проводилась без залучення інвестицій, що загальмувало процеси розвитку, у тому числі й інноваційні;

⁶⁶ Романов Р. Легкая промышленность мира: ее виды и составляющие [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://fb.ru/article/4150/legkaya-promyishlennost-mira-ee-vidyi-i-sostavlyayuschie>.

– у більшості приватизованих підприємств легкої промисловості не має ефективного власника, який своїми коштами відповідав би за результати роботи підприємств, тому більше половини промислових підприємств галузі є збитковими;

– відсутність цільового фінансування та інфляція призвели до втрати підприємствами галузі обігових коштів, що вимусило працювати за давальницькими (толінговими) схемами;

– складність митних процедур для підприємств галузі за умови давальницької схеми і експорту продукції;

– зниження купівельної спроможності населення внаслідок зменшення реальних доходів;

– різке зростання цін на сировину та енергоносії призвело до збільшення собівартості продукції, загостило диспропорції між цінами на товари та купівельною спроможністю населення;

– відсутність рівних умов для великих підприємств і малого бізнесу щодо особливостей оподаткування і звітності;

– відсутність бюджетного фінансування науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт, на розробку нових технологій;

– недоступність довгострокових кредитів, що спричинило нестачу власних фінансових ресурсів для самостійного виходу на зовнішні ринки;

– висока собівартість вітчизняних товарів легкої промисловості;

– низька заробітна плата робітників галузі, і як наслідок, зниження притоку молодих кадрів на підприємства;

– відсутність виробництва спеціалізованого обладнання для виробництва товарів легкої промисловості та запасних частин до нього;

– відсталість за своїм технологічним рівнем та дизайнерськими рішеннями від провідних закордонних підприємств. тощо

Враховуючи з вищенаведені проблеми, в Україні легка промисловість міцно зайняла позицію аутсайдера в економіці, однак, за державної підтримки,

на неї може очікувати помітний економічний і соціальний ефект в найближчій перспективі⁶⁷. Галузь майже втратила свої власні позиції на вітчизняному ринку, що робить її реформування необхідним. Підприємства, що залишились, працюють в основному на давальницькій сировині. Для часткового подолання проблем української легкої промисловості необхідно наукове забезпечення розвитку ергономіки та дизайну, відновлення вітчизняної сировинної бази, пошук найбільш потужних сегментів виробництва та ринків збуту готової продукції, а також управління попитом⁶⁸.

Однак, тенденції світового розвитку ставлять перед українською легкою промисловістю нові проблеми та потребують від неї активної участі їх рішенні. Пріоритетність легкої промисловості для економіки України визначається:

- значною ємністю внутрішнього ринку (40-50 млрд. грн. щорічно);
- високим рівнем доданої вартості (до 50%);
- споживанням шкірсировини, вовни, льону, хімічних матеріалів, що є вітчизняною продукцією;
- низькою енергоємністю виробництва (1-3% валових витрат) та незначним впливом на екологію;
- забезпеченням значної кількості висококваліфікованих робочих місць в усіх регіонах України.

В Україні легка промисловість об'єднує в собі велику кількість галузей і підгалузей, серед їх можна виділити такі основні: швейна, взуттєва, текстильна.

Швейна промисловість за рівнем концентрації виробництва займає перше місце в світі. Згідно з даними, швейна промисловість налічує понад 9500 підприємств, на яких зайнято більше 1,7 млн. чоловік⁶⁹.

⁶⁷ Лёгкая промышленность Украины: много проблем – одно решение [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://freidlin.com/wp-content/themes/freidlin/images/books/pdf/A4_12_extract.pdf.

⁶⁸ Державна програма розвитку внутрішнього виробництва від 12 вересня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

⁶⁹ Швейная промышленность по уровню концентрации производства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://govservices.kg/sewing-goods/62-shveynaya-promyshlennost-po-urovnyu-koncentracii-proizvodstva.html>.

Швейні підприємства, в основному, розміщені у районах споживання, у великих і середніх, і навіть малих населених пунктах, оскільки привезти сировину для них, зокрема, нитки, тканини, неткані матеріали, хутра, штучні та натуральні шкіри, економніше, ніж готові вироби. У галузі зайнята майже половина працівників легкої промисловості. Фактор трудових ресурсів у розміщенні підприємств відіграє провідну роль. В Україні швейні виробничі об'єднання і фірми розташовані в таких містах, як Київ, Львів, Дніпропетровськ, Одеса, Харків, Донецьк, Запоріжжя, Дрогобич, Артемівськ, Чернівці, Умань. Останнім часом з'явилося чимало приватних дрібних та спільних підприємств⁷⁰.

Швейна промисловість належить до сфери виробництва товарів народного споживання, яка завжди приваблива для інвесторів. Пріоритетність швейної галузі визначається: швидким обігом капіталу (або короткий термін обігу); низькою енергоємністю виробництва (1-3% валових витрат); незначним впливом на довкілля; значним експортним потенціалом; соціальним спрямуванням (розвиток якої є необхідною умовою підвищення рівня життя населення); є потенційним джерелом податкових надходжень у бюджет. Багато країн набули статусу розвинених завдяки державним заходам підтримки саме цієї сфери промислового виробництва.

Вітчизняна швейна промисловість, в основному, працює за толінговими схемами, що допомагає здешевлювати виробництво за умов відсутності достатніх коштів. Лекала для моделей одягу у таких випадках також найчастіше надаються з-за кордону. На вітчизняних підприємствах виготовляється одяг для багатьох іноземних фірм (табл. 1.8), а також ряду інших світових брендів, які розміщують замовлення в Україні. При цьому самі бренди воліють не афішувати такої співпраці.

Тобто, українськими підприємствами продукція виготовляється для багатьох відомих світових виробників одягу. У зв'язку з чим за даними

⁷⁰ Тарангул Л.Л., Горленко І.О., Євтушенко Г.І. Розміщення продуктивних сил: Посібник – К.: ВАТ «Книжкова друкарня наукової книги», 2000 – 264 с.

Української асоціації легкої промисловості, 85% виготовлених в Україні суконь, плащів і костюмів з брендовими етикетками експортуються за кордон. При цьому, обсяги контрактів значні, за яких навіть одноразові замовлення сягають десятків тисяч одиниць.

За словами експертів, співпраці із світовими брендами завжди передують серйозне навчання українського персоналу, адже в інтересах замовника зробити так, щоб фабрика шила за найвищими стандартами, оскільки контроль якості далеко не остання справа в таких процесах.

Таблиця 1.8

Іноземні замовники швейної продукції в Україні⁷¹

Швейне підприємство	Місце розташування підприємства	Наймування бренду
Грегорі Арбер	Одеса	Benetton, Conbipel, Esprit, Gerry Weber, Mexx
Балтська швейна фабрика	Балта (Одеська обл.)	Benetton, Esprit, Kookai, Laura Ashley, Max Mara, Mexx, Next, Steilmann, Top Shop, Wallis
Володарка	Вінниця	Hugo Boss
Тульчинська швейна фабрика	Тульчин (Вінницька обл.)	Diverse, Esprit, Grosso Moda, Karstadt, Maratex, Mexx, Roxy, Staff, Walker
Євро-стиль	Полтава	Frank Henke Mode GmbH, Franken Walder
Кремтекс	Кременчук (Полтавська обл.)	Betty Barclays, Vera Mont
Трембіта	Чернівці	Armand Thierry, Benetton, Celio, Fellini, Galleries Lafayette, Gianni Ferrucci, Prado
Арніка	Чернівці	Triumph
Дана	Київ	Iceberg, Sandro
Троттола	Львів	New Look, Zara
Калина	Червоноград (Львівська обл.)	Triumph
Санта-Україна	Первомайськ (Миколаївська обл.)	BCBG, Grossa Moda, Laura Ashley, Mexx, Next, Top Shop
Бердичівська швейна фабрика	Бердичів (Житомирська обл.)	Licona, Peter Kaiser

Самостійно продавати речі, зшиті з давальницької сировини, українські фабрики не мають права. Партнери суворо контролюють витрату матеріалів і фурнітури, а передбачені в договорах штрафи за використання іноземної торгової марки сягають сотень тисяч євро. Після того як партія готового одягу

⁷¹ Богданович К. Швейні ZARAбітки. Українські фабрики перетворилися на цех з пошиття для світових брендів // Кореспондент. – 2013.– № 35. – С. 24-27.

відправляється замовнику, викрійки, лекала і вся супровідна документація знищуються – за цією процедурою стежить представник іноземного бренду. В Україні залишається лише отриманий досвід⁷².

Вітчизняна легка промисловість не витрачає гроші на розвиток дистрибуційних каналів своєї продукції на внутрішньому ринку. Відсутність власних розроблених колекцій та дистрибуційних каналів є важливою перешкодою щодо можливості спрямування товарів вітчизняної легкої промисловості на внутрішній ринок.

Співпраця з іноземними замовниками допомогла не тільки втриматись на ринку вітчизняній швейній промисловості, але й долучитися до світових технологій, а також провести модернізацію обладнання. Сьогодні оснащення більшості українських фабрик, відповідає європейському рівню. Проте, відмовитись взагалі від давальницької сировини не можливо через надмірні податки; неможливість конкурувати з великою кількістю дешевих неякісних товарів, що потрапляють на український ринок як у вигляді напівлегального імпорту так і контрабандою; не вигідні умови співпраці, які диктуються українськими торговими мережами; відсутність вітчизняної сировинної бази⁷³.

Проте, на сучасному етапі виникає необхідність поступового переходу від давальницької схеми на самостійне розроблення, виробництво та реалізацію продукції.

Але, на жаль більшість підприємств легкої промисловості не наважуються відходити від наробленої схеми у зв'язку з основною проблемою – проблемою збуту продукції. В Україні склалася надзвичайно гостра ситуація через завезення імпортних товарів легкої промисловості, обсяги яких у 3–5 разів перевищують обсяги імпорту цих товарів у минулі роки (табл. 1.9).

Обсяг українського експорту одягу, взуття та виробів із шкіри та хутра з України в 2013 році становив 1,13 млрд. дол., із яких 70,7 % припало на країни Європейського Союзу. Вони закупили української продукції на 0,82 млрд. дол.

⁷² Богданович К. Праця, зазначена на с. 104.

⁷³ Укрлегпром [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrlegprom.org.ua/statistika_analitika_ukrlegpromu.html.

Проте присутність української продукції на європейському ринку поки що складно назвати суттєвою.

Таблиця 1.9

Експорт та імпорт товарів легкої промисловості України за 2009-2014 роки

Роки	Експорт, млн. дол. США	Імпорт, млн. дол. США
2009	1,486 230	2,769 110
2010	1,020 590	1,761 519
2011	1,068 649	2,571 009
2012	1, 217 278	2, 445 681
2013	1, 069 173	3,505912
2014	1, 127 235	3,376623

Дані щодо експорту швейних підприємств України в ЄС та його структура представлені в табл. 1.10.

Таблиця 1.10

Дані щодо експорту одягу, взуття та виробів із шкіри та хутра з України в ЄС у 2013 -2014 роках⁷⁴

Показник	2013 рік		2014 рік	
	Значення показника, млрд. дол	Структура, %	Значення показника, млрд. дол	Структура, %
1. Взуття	128,4	15,66	144	16,72
2. Трикотажний одяг	85,1	10,38	89,1	10,35
3. Шкіра	81,3	9,92	54,7	6,35
4. Інші текстильні вироби	69,8	8,52	84,5	9,81
5. Вироби із шкіри	35,2	4,29	41,2	4,78
6. Текстильний одяг	382,2	46,63	368,6	42,81
7. Натуральне та штучне хутро	12,7	1,55	10,2	1,18
8. Інші товари	25,0	3,05	68,8	7,99
Всього	819,7	100	861,1	100

За даними аналітичної інформації Укрлегпрому за 2011 рік обсяги імпорту перевищили обсяги експорту на 1228408 тис. дол. США (2,0 рази); обсяги імпорту в порівнянні з 2010 роком зменшилися на 125 328 тис. дол. США (4,9 %), обсяги експорту збільшилися на 148 629 тис. дол. США (13,9 %).

⁷⁴ Лёгкая промышленность Украины: много проблем – одно решение. Праця, зазначена на с. 102.

За 2011 рік обсяги імпорту товарів легкої промисловості в порівнянні з 2010 роком зменшилися на 4,9 відсотка і в 2,0 рази перевищили обсяги їх експорту⁷⁵.

За 2012 рік обсяги імпорту перевищили обсяги експорту на 2436739 тис. дол. США (3,3 рази); обсяги імпорту в порівнянні з 2011 роком збільшилися на 1 060231 тис. дол. США (43,4 %), обсяги експорту зменшилися на 148 105 тис. дол. США (12,2 %).

За 2013 рік обсяги імпорту перевищили обсяги експорту на 2249388 тис. дол. США (3,0 рази); обсяги імпорту в порівнянні з 2012 роком зменшилися на 129 289 тис. дол. США (3,7 %), обсяги експорту збільшилися на 58 062 тис. дол. США (5,4 %).

За результатами 2014 р. загальний обсяг експорту одягу, взуття та виробів із шкіри та хутра з України в країни ЄС склав 861,1 млн. дол. США, що на 91,4 млн. дол. США (або 11,9%) більше за показник 2013 р. В той же час, загальний обсяг імпорту одягу, взуття та виробів із шкіри та хутра з країн ЄС до України склав 341,4 млн. дол. США, що на 29,2 млн. дол. США (або 7,9%) менше за показник 2013 р. У двосторонній торгівлі одягом, взуттям та виробами зі шкіри та хутра між Україною та ЄС за 2014 р. склалося позитивне сальдо у розмірі 519,7 млн.дол.США, яке в порівнянні з 2013 р. збільшилося на 30,2% або на 120,6 млн.дол.США⁷⁶.

Подібний приклад зростання обсягів експорту українських товарів легкої промисловості в сучасних складних умовах є позитивним моментом, проте, варто зважити й на той факт, що його частка в загальному обсязі експорту товарів до країн ЄС в 2014 склала лише 5,1%, що є вкрай мало як для однієї з найважливіших сфери промислового виробництва в Україні.

Тобто, через загальну непрозорість ринку, неврегульованість імпорту та нерівні умови конкуренції товари легкої промисловості імпортуються в Україну в таких обсягах, що це спричиняє серйозну шкоду для вітчизняних підприємств

⁷⁵ Перцев Ю., Шихова М. Праця, зазначена на с. 98.

⁷⁶ Стріжик У. Р. Аналітичне забезпечення зміни витрат на виробництво продукції легкої промисловості України в умовах глобалізації / У. Р. Стріжик // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2014.. – № 797. – С. 410–416.

легкої промисловості, обсяги виробництва продукції яких зменшуються, а деякі з них вимушені припиняти свою виробничу діяльність. Великою загрозою для вітчизняної легкої промисловості є контрабандне ввезення в Україну товарів. За даними окремих експертів контрабандна продукція займає біля 70 % ринку.

Обсяги імпорту товарів легкої промисловості, які є аналогами товарів «секонд хенд» набагато перевищують обсяги виробництва аналогічних товарів підприємствами легкої промисловості в Україні, що є негативною тенденцією, оскільки знижує попит на товари вітчизняного виробництва. Також негативною тенденцією є значне перевищення темпів зростання імпорту товарів, які є аналогами товарам «секонд хенд» над обсягами експорту аналогічних товарів, що сприяє насиченню ринку товарами низької якості за низькими цінами. Позитивною тенденцією можна вважати скорочення обсягів виробництва продукції з давальницької сировини, але за умови зростання обсягу випуску продукції легкої промисловості на внутрішньому ринку.

Тобто, перспектива роботи галузі полягає не тільки у зростанні експорту продукції власного виробництва, але і у збільшенні частки вітчизняних товарів на внутрішньому ринку. Це дозволить стабільно нарощувати обсяги виробництва, розширювати асортимент продукції, суттєво покращувати фінансовий стан підприємств, створювати нові робочі місця. Легка промисловість в змозі повернути свої позиції у структурі промислового виробництва країни, що безумовно позитивно вплине на стан економіки в цілому.

Найважливішими питаннями політики держави у макроекономічному аспекті є вибір і обґрунтування співвідношень між темпами зростання всієї економіки і тих її галузей, що забезпечують науково-технічний прогрес, між виробництвом засобів виробництва і виробництвом предметів споживання; між галузями, що добувають, і галузями, що обробляють сировину і матеріали, між

споживанням і накопиченням, нарешті між галузями агропромислового комплексу⁷⁷.

На початок 2014 року, в Єдиному державному реєстрі підприємств, організацій і установ зареєстровано 1 372 177 суб'єктів, які представляють основні галузі промисловості, з них легка промисловість України налічувала 9912 підприємства. Динаміка кількості зареєстрованих підприємств легкої промисловості наведена в табл. 1.11.

Як видно з наведеної таблиці, кількість суб'єктів промисловості, зареєстрованих в ЄДРПОУ, за роками має тенденцію до зростання. Темпи зростання підприємств легкої промисловості відстають від темпів зростання кількості промислових підприємств, що є негативною тенденцією і пов'язано з причинами, зазначеними вище.

Таблиця 1.11

Кількість суб'єктів ЄДРПОУ^{78 79}

Роки	Промисловість	Легка промисловість		
		всього	в тому числі	
			із статусом юридичної особи	без статусу юридичної особи
2009	1258513	10263	10109	154
2010	1294641	9955	9807	148
2011	1323807	9892	9749	143
2012	1341781	9935	9790	145
2013	1372177	9912	9768	144
2014	1379894	9947	9798	149

Динаміка кількості підприємств легкої промисловості знайшла відповідне відображення і на товарообороті промислових підприємств, в т.ч. підприємств легкої промисловості (табл. 1.12) та на динаміці випуску продукції (табл. 1.13).

За результатами аналізу виявлено, що теми зростання продукції легкої промисловості відстають від темпів зростання продукції промислових підприємств, що пов'язано з заповненням ринку України дешевими імпортними

⁷⁷ Гончаров Ю.В. Промислова політика України: проблеми і перспективи. – К.: Наукова думка, 1999. – 278 с., С. 93.

⁷⁸ Державна служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

⁷⁹ Перцев Ю., Шихова М. Праця, зазначена на с. 98.

товарами та товарами «секонд хенд». Але позитивною тенденцією є зростання динаміки випуску продукції, так якщо у 2010 році товарооборот продукції легкої промисловості склав 9080, 3 тис. грн., то у 2011 році він збільшився на 37,27 % (3384,2 тис. грн.), у 2012 році на 15,92 % (1938,8 тис. грн.), у 2013 році на 14,08 % (2034,1 тис. грн.), у 2014 році відбулись позитивні зміни, а саме збільшення показника на 047% (2062,8 тис. грн).

Таблиця 1.12

Товарооборот підприємств, тис. грн.

Показники	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Усього	252385,4	280889,7	350059,2	405113,9	433080,7	435143,5
Непромислові товари, всього	151672,8	170005,5	213785,0	242454,7	255254,6	267231,3
Легка промисловість:	8938,0	9080,3	12464,5	14448,3	16482,4	16866,2
- текстиль та галантерея	734,6	113,4	1343,5	1414,2	1693,3	1602,289
- одяг	5234,3	5488,2	7148,2	8351,7	9693,4	10119,72
- взуття	2969,1	3478,7	3972,8	4682,4	5095,7	5144,19

Джерело: Державна служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Проте, позитивна динаміка обсягу випуску продукції не знайшла відповідне відображення в динаміці основних видів продукції швейного виробництва. Динаміка виробництва основних видів швейної продукції наведено в табл. 1.13.

За роками найбільший темп зростання спостерігається у випуску пальт, напівпальт, накидок, плащів, курток теплих чоловічих та хлопчачих. Найбільший приріст продукції швейних підприємств спостерігається в 2011 році – 105,9 %. Починаючи з 2011 року темпи зростання випуску продукції починають скорочуватися, так в 2012 році середній темп приросту склав – 92,3 %, в 2013 році лише 86,4 %.

Так, за 2013 рік виробництво пальт, напівпальт, накидок, плащів, куртки теплих жіночих та дівчачих скоротився на 12 %, костюмів чоловічих та хлопчачих на 14 %, костюмів жіночих та дівчачих на 34 %, піджаків та блейзерів, курток типу піджаків, джемперів чоловічих та хлопчачих на 4 %,

жакетів та блейзерів, піджаків, курток типу піджаків, джемперів жіночих та дівчачих на 28 %, суконь та сарафанів жіночих та дівчачих на 6 %. Обсяг виробництва пальт, напівпальт, накидок, плащів, курток теплих чоловічих та хлопчачих в 2013 році збільшився на 11 %.

Таблиця 1.13

**Динаміка виробництва основних видів швейної продукції
за 2004-2014 роки**

Показники	Темп росту до попереднього року, %					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Пальта, напівпальта, накидки, плащі, куртки теплі чоловічі та хлопчачі, тис. шт.	106	106	129	86	111	109
Пальта, напівпальта, накидки, плащі, куртки теплі жіночі та дівчачі, тис. шт.	71	105	101	89	88	87
Костюми чоловічі та хлопчачі, тис.шт.	63	81	115	82	86	80
Костюми жіночі та дівчачі, тис. шт.	64	129	79	92	66	72
Піджаки та блейзери, куртки типу піджаків, джемпери чоловічі та хлопчачі, тис. шт.	72	112	92	104	96	101
Жакети та блейзери, піджаки, куртки типу піджаків, джемпери жіночі та дівчачі, тис. шт.	81	89	105	95	72	74
Сукні та сарафани жіночі, тис. шт.	128	96	131	100	94	99
Середній темп зростання продукції швейної промисловості	80,9	101,5	105,9	92,3	86,4	88,6

Джерело: Державна служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Динаміка випуску продукції промисловості, легкої промисловості та швейних підприємств знайшла відповідне відображення на динаміці реалізованої продукції. Динаміку реалізованої продукції за основними видами промислової діяльності за 2009-2014 роки наведено в табл. 1.14.

За результатами аналізу виявлено, що темпи зростання обсягів реалізованої продукції легкої промисловості відстає від обсягів зростання продукції промисловості. В 2012 році темпи зростання обсягів легкої промисловості перевищували темпи зростання обсяги в промисловості, що є позитивною тенденцією.

Динаміка реалізованої продукції за основними видами промислової діяльності за 2009-2014 роки

Показники	Обсяг реалізованої промислової продукції, (товарів, послуг), млн. грн					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Промисловість	806550,6	1065108,2	1118738,3	1115224,5	1109423,2	1389140,5
Легка промисловість	7511,9	8529,7	7738,9	8060,1	8010,9	11234,4
текстильне виробництво; виробництво одягу, хутра та виробів з хутра	5297,3	6039,1	5275,5	6253,3	6092,8	9122,3
виробництво шкіри, виробів із шкіри та інших матеріалів	2214,6	2490,6	2013,4	1806,8	1918,1	2112,1

Джерело: Державна служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Кількість найманих працівників у галузі за 2009-2014 рр. скоротилася з 92 тис. осіб до 76,8 тис осіб, тобто зменшилась на 37,82 % (табл. 1.15).

Таблиця 1.15

Динаміка середньооблікової кількості працівників за 2009-2014 роки⁸⁰

Роки	кількість працівників в промисловості, тис. осіб	кількість працівників в легкій промисловості, тис. осіб
2009	2802,7	92
2010	2818,3	97
2011	2798,1	97,4
2012	2694,2	92,2
2013	2603,4	78,9
2014	2587,7	76,8

Одним з факторів, зменшення чисельності працівників, зайнятих в легкій промисловості може слугувати рівень середньої заробітної плати, який значно відстає від середньої заробітної плати в промисловості (табл. 1.16).

Так, темпи зростання середньої заробітної плати в 2010 році по промисловості склала 127, 42 %, в легкій промисловості – 127 %, в 2011

⁸⁰ Перцев Ю., Шихова М. Праця, зазначена на с. 98.

відповідно – 120,89 % та 120,81%, в 2012 – 111,94 % та 108,86 %, в 2013 – 108,19 % та 106,32 %, в 2014 – 106,19% та 112,79%.

Таблиця 1.16

Заробітна плата за 2009-2014 роки

Роки	Середня заробітна плата в промисловості, грн.	середня заробітна плата в легкій промисловості, грн.
2009	2017	1052
2010	2570	1336
2011	3107	1614
2012	3478	1757
2013	3763	1868
2014	3996	2107

Джерело: Державна служби статистики України [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Зростання соціальної складової у державних видатках значно зменшило обсяг державних інвестицій, що відповідно позначилось на інвестиційній діяльності окремих галузей економіки (табл. 1.17).

Таблиця 1.17

Обсяги інвестицій в основний капітал підприємств

Показник	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Промисловість, млн. грн.	57658	56725,3	89146,3	103472,6	105593,7	111497,3
Переробна промисловість, млн. грн.	35322	30578,8	42741,6	43031,4	46240	46882,4
Легка промисловість – всього, млн. грн.	336	509	548	396	479	474
в тому числі:						
- виробництво одягу, хутра та виробів з хутра	196	377	416	334	348	352
- виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	140	132	132	62	131	122

Джерело: Державна служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

За результатами аналізу виявлено неухильне погіршення ситуації у сфері інвестиційної діяльності в останні роки, починаючи з 2011 року, в легкій промисловості погіршення інвестиційної активності починається вже з 2010

року. Якщо у 2012 р. ще зберігалась ще висока динаміка інвестицій в промисловості, то при цьому інвестиційна активність впродовж року знижувалась, то у 2013 році ситуація в інвестиційній сфері суттєво погіршилась, відбувалось поступове згортання інвестиційної діяльності: обсяг освоєних капітальних інвестицій скоротився на 14,1 % порівняно з попереднім роком.

Україна зацікавлена в сприятливому середовищі, яке спрощувало б доступ до зовнішніх ринків і забезпечувало стабільні торговельні потоки на основі постійного підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва, чому повинна сприяти позитивна динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну (табл. 1.18).

Таблиця 1.18

Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) в Україні за видами економічної діяльності, млн. дол. США

Показники	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014р.
Усього	42951	44708	54462,4	54462,4	53679,3	57056,4
Промисловість	13276,4	14042,6	15238,6	17166,7	16496,4	18067,5
легка промисловість (текстильне виробництво; виробництво одягу, хутра та виробів з хутра, виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів)	140,9	139,3	139,2	145,1	142	134,3

Джерело: Державна служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

За результатами аналізу виявлено, що в останні роки прямі іноземні інвестиції в промисловість України та в легку промисловість мають позитивну динаміку. В умовах існування низки економічних і політичних ризиків, і внутрішніх, і зовнішніх, запорукою поліпшення інвестиційного клімату в Україні є послідовне здійснення кроків, які задекларував новий уряд: проведення реформи судової системи і правоохоронних органів, здійснення системної протидії корупції, забезпечення прозорості державних закупівель,

суттєва дерегуляція економіки відповідно до європейських стандартів ведення бізнесу.

Перебіг процесів глобалізації у світі ставить перед Україною завдання щодо пристосування до низки важливих економічних викликів, визначальними серед яких є здатність до своєчасного й ефективного впровадження передових досягнень у галузі науки, техніки і новітніх технологій. Основною формою реальних інвестицій є інноваційні інвестиції, які реалізуються в процесі інноваційної діяльності підприємства. Згідно Закону України «Про інноваційну діяльність» від 4.07.2002 № 40-IV, інновації – це новостворені (застосовані) і (або) удосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери⁸¹.

У 2013 році понад три чверті інноваційно-активних промислових підприємств займалися впровадженням інновацій (або 12,9% обстежених промислових) – це на 4,3% менше, ніж у 2012 році. Серед регіонів чільне місце належить Харківській, Львівській, Донецькій областям та м. Києву; за видами економічної діяльності – підприємствам машинобудування (338 підприємств), з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (321), з виробництва гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (131), металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів (113).

У 2013 році частка витрат на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення порівняно з 2012 роком скоротилася з 70,1 % до 58,0 %, в той час як витрати на науково-дослідні розробки та інші витрати, в числі яких витрати на навчання та підготовку персоналу для розробки та запровадження нових або значно вдосконалених продуктів та процесів, діяльність щодо ринкового запровадження інновацій та інші роботи, пов'язані

⁸¹ Закон України «Про інноваційну діяльність». Офіційний веб-портал Верховної ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

зі створенням та впровадженням інновацій, зросли відповідно до 17,1% і 24,0%. Частка витрат на придбання інших зовнішніх знань (нових технологій) залишається досить низькою (0,9%).

Динаміка кількості підприємств, що займалися інноваційною діяльністю наведено в табл. 1.19.

Дослідження щодо інноваційного шляху розвитку України показують, що за останні роки рівень інноваційної активності промислових підприємств суттєво знижується. Так, у 2009 році інноваційною діяльністю у промисловості України займалося близько 12,8 % від їх загальної кількості, у 2010 – 13,8 %, у 2011 – 16,2 %, у 2012 – 17,4 %, у 2013 – 16,8 %. Для порівняння у США, Японії, Німеччині й Франції частка інноваційних підприємств становить 70–80% від їх загальної кількості⁸².

Таблиця 1.19

Інноваційна активність підприємств

Показники	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, усього	1411	1462	1679	1758	1715	1609
Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, %	12,8	13,8	16,2	17,4	16,8	16,1

Джерело: Державна служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Про низьку інноваційну активність підприємств свідчать показники обсягів реалізованої інноваційної продукції в Україні. У загальному обсязі промислової продукції лише 3,8 % мають ознаки інновацій (в Євросоюзі – 75 %). Крім цього, спостерігається безупинне зниження рівня наукомісткості вітчизняної продукції.

Серед основних проблем активізації інноваційної діяльності доцільно виділити відсутність державної підтримки, незадовільна податкова система та, як результат, відсутність мотивації щодо вдосконалення нових технологій,

⁸² Андрощук Г.О. Інноваційна діяльність в Україні: економічний механізм стимулювання / Г.О. Андрощук // Інтелектуальна власність. – 2000. – №12. – С. 23–28. – С. 25.

значна зношеність обладнання та застаріла матеріально-технічна база, дефіцит фінансових ресурсів і слабкий розвиток інфраструктури трансферу технологій.

Відмічається також недосконалість та недостатність інформаційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Відсутність чіткої методології формування облікової інформації та впорядкованої системи внутрішньої звітності щодо інноваційної діяльності підприємств стає перешкоджати ефективному управлінню інноваційними процесами.

Тобто, стан інноваційної діяльності в Україні більшістю експертів-науковців визначається як кризовий і такий, що не відповідає сучасному рівню розвитку інноваційних процесів в країнах, для яких інноваційний розвиток є ключовим вектором економічної стратегії⁸³.

Відновлення позитивного інвестиційного іміджу України та формування сприятливого середовища інвестиційної діяльності є необхідною передумовою забезпечення якісного економічного відновлення та зростання економіки⁸⁴.

Отримання прибутку є одним з основних стимулів для інвесторів, а найчастіше і найголовнішим (табл. 1.20).

Таблиця 1.20

Динаміка чистого прибутку

Роки	чистий прибуток промислових підприємств, млн. грн.	чистий прибуток підприємств легкої промисловості, млн. грн.
2009	-14192,5	-17,0
2010	-11889,6	-9,0
2011	32230	171
2012	2592,4	20
2013	- 4181,1	162,5
2014	- 4077,2	143,9

Джерело: Державна служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

За результатами аналізу виявлено, що динаміка чистого прибутку має позитивну тенденцію. Так, чисті збитки підприємств легкої промисловості в

⁸³ Тарангул Л.Л., Горленко І.О., Євтушенко Г.І. Праця, зазначена на с. 103.

⁸⁴ Украинская швейная промышленность активно работает на иностранные бренды [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://polemika.com.ua/news-126192.html>.

2010 році порівняно з 2009 роком зменшились на 8 тис. грн. (47,06 %). В 2011 році підприємства легкої промисловості отримали прибуток в розмірі 171 тис. грн., в 2012 році – 20 тис. грн., в 2013 році – на суму 162,5 тис. грн.

Підвищення прибуткової діяльності в останні роки пов'язано з роботою підприємств на давальницькій сировині, що дало змогу за умов фінансово-економічної кризи в Україні, нестачі, а частіше відсутності обігових коштів завантажити потужності, розв'язати проблему забезпечення сировиною, матеріалами, комплектуючими і ринками збуту, зберегти робочі місця і забезпечити працівників реальною заробітною платою. Крім того, робота за давальницькою схемою дала можливість заробляти валюту та здійснити технічне переозброєння на підприємствах. Іншими словами, робота за умов давальницької сировини забезпечила багатьом підприємствам легкої промисловості можливість «вижити» та функціонувати в умовах сучасної нестабільної економіки. Але в теперішній час можна зазначити, що ця схема себе вичерпала. По-перше, коливання валютного курсу може призвести до значних збитків. По-друге, намічається тенденція до виникнення нових конкурентів з боку китайських підприємств, які пропонують для іноземних замовників вигідніші умови. По-третє, висока частка давальницької сировини на багатьох підприємствах негативним чином позначилася на їх фінансовому стані⁸⁵.

Проте, для українських підприємств саме надходження від експорту стають джерелом отримання додаткових коштів на закупівлю технологій та інвестиційних товарів виробничо-промислового призначення для проведення реструктуризації галузей, що спроможні експортувати та забезпечення технологічного оновлення виробництва, що сприяє відповідному збільшенню обсягів вітчизняного виробництва таких товарів та покращанню соціальної

⁸⁵ Гавриленко Т.В. Стратегічне управління підприємством в умовах кризи на прикладі підприємств легкої промисловості [Текст] : дис. на здоб. наук. ступ. канд. екон. наук : Спец. 08.06.01-економіка, організація і управління підприємствами. Наук. кер. канд. екон. наук, доц. М. В. Свішов / Т. В. Гавриленко. - К. : КНУТД, 2006. – 199 л.

ситуації (нові робочі місця, заробітна плата тощо) для працівників легкої промисловості.

Одним зі шляхів розвитку легкої промисловості є створення зони вільної торгівлі (ЗВТ) між Україною та ЄС. Кабінет міністрів України затвердив план імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом на 2014-2017 роки. Українські економісти підрахували, що після створення ЗВТ може зрости ВВП країни.

Сьогодні ж прямі інвестиції в Україну з країн Європейського Союзу майже припинилися, а підписуючи угоду, український виробник приймає на себе зобов'язання діяти за правилами країн ЄС. В наслідок цього, в Україну прийдуть прямі інвестиції: це технології, обладнання, відповідні стандарти і параметри для продукції, що пожвавить діяльність вітчизняних підприємств легкої, взуттєвої, текстильної промисловості.

Швидкий і вагомий зиск від ЗВТ з ЄС, згідно з дослідженням, матиме українське сільське господарство (приріст від 9,2 до 43,7 %), а також харчова та легка промисловість, яка зможе збільшити виробництво в чотири рази. Економісти пояснюють це тим, що раніше європейські ринки для цих галузей були закритими⁸⁶.

Розширення доступу до зовнішніх ринків, насамперед ринку ЄС дозволяє: частково компенсувати для товаровиробників негативні наслідки низької купівельної спроможності в середині України; завантажити значні потужності текстильної та швейної галузей легкої промисловості.

Крім того, лібералізація імпорту дає можливість: посилити конкуренцію на внутрішніх ринках; поліпшити стандарти споживання; залучити нові технології; отримати додаткові фінансові ресурси для розвитку.

Підписання Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС про створення зони вільної торгівлі, яка передбачає скасування митних зборів і кількісних обмежень при здійсненні зовнішньої торгівлі надасть ряд позитивних зрушень і для розвитку легкої промисловості. Але враховуючи той факт, що дана галузь

⁸⁶ Швейная промышленность по уровню концентрации производства. Праця, зазначена на с. 102.

виробляє невелику частину національного продукту, її успіх мало відіб'ється на економіці країни в цілому.

Основні задачі розвитку швейних підприємств в напрямі зближення України з ЄС наведено на рис. 1.7.

Умовами для забезпечення розвитку швейної промисловості України є: 1) створення податкових стимулів; 2) доступ до кредитів (ставки в ЄС набагато нижчі) або прозорість у кредитних відносинах; 3) стимулювання розвитку мереж вітчизняного виробника.

Таким чином, вступ до ЄС та відкритість економіки надає додаткового поштовху для структурного реформування економіки в цілому та окремих галузей.

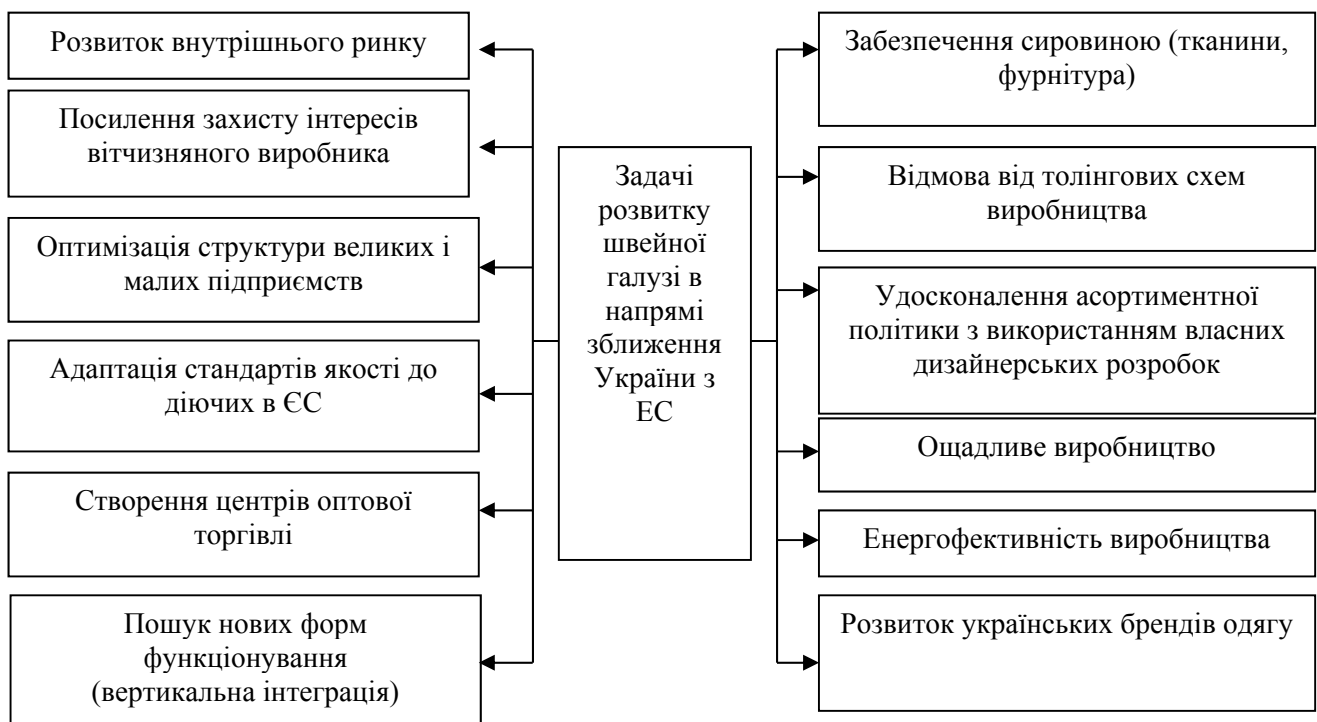

Рис. 1.7. Основні задачі щодо розвитку швейної галузі в напрямі зближення України з ЄС

Структурні перетворення, незважаючи на короткострокові втрати (закриття неконкурентоспроможних та неефективних підприємств, витрати на переорієнтацію виробництва, тимчасове безробіття), у довгостроковій

перспективі призведуть до економічного зростання та покращення національного добробуту.

1.6. Проблеми та тенденції розвитку ринку дистанційної торгівлі України: сучасний стан

Торгівля, як відомо, – останній етап системи розподілу готової продукції, що знаходиться між виробництвом і споживанням. Крім того, торговельна галузь сьогодні є однією з тих, що розвивається найбільш динамічно та забезпечує стабільний дохід підприємцям зайнятим у цьому секторі економічної діяльності.

У січні-липні 2016 році обсяг роздрібного товарообороту України склав 628875,6 млн.грн, що складає 102,4 % до аналогічного періоду 2015 р. Торгівля забезпечує близько 10,7 % усіх податкових надходжень до бюджету України. Крім того, сьогодні торговельна діяльність продовжує динамічно розвиватися під впливом науково-технічного прогресу, впровадженням інформаційних технологій та розширенням доступу в Інтернет. У зв'язку із цим, поряд із відомими та дослідженими формами торгівлі з'явилися нові способи реалізації товарів, що доповнюють традиційні, є більш економічно вигіднішими, зручнішими та доступними для багатьох категорій населення. Одним із таких способів є дистанційна торгівля, перевагою якої для продавця (ними можуть виступати як юридичні, так і фізичні особи-підприємці) є невеликий штат співробітників і відсутність витрат з оренди торговельних приміщень, а для покупця – економія часу і, як правило, нижчі ніж у магазині, ціни.

Дистанційна торгівля в Україні перебуває на етапі динамічного розвитку. Незважаючи на окремі проблеми запровадження такого формату торгівлі, щороку на ринку з'являються нові суб'єкти, які прагнуть якнайшвидше засвоїти нові можливості збуту, одночасно пропонуючи покупцям зручні схеми ціноутворення й асортиментної політики, власні інформаційні ресурси в Інтернет тощо.